

На основу члана 30. став 8. Закона о високом образовању РС и члана 48. став 6. Статута Универзитета у Крагујевцу, декан Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу доноси

РЕШЕЊЕ

Извештај бр. 01-1301 од 28.4.2016. године Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата **мр Тање Милосављевић** под називом „*Лексика српског призренског говора*“, ставља се на увид јавности објављивањем на сајт Филолошко-уметничког факултета, Универзитет у Крагујевцу у трајању од 30 дана.

Извештај се ставља на увид јавности у складу са последњим изменама и допунама Закона о високом образовању („Сл. гласник РС“ бр. 99/2014.).

Декан Факултета,
Радомир Томић, редовни професор

28.04.2016

**ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ**

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК (бројчано) 811.163.41'282'373(497.15 Призрен (043.3))

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији:
www.filum.kg.ac.rs

**СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Молим да у складу са чл. 30 Закона о високом образовању и чл. 48 Статута Универзитета дате сагласност на извештај комисије о урађеној докторској дисертацији:

Назив дисертације: Лексика српског призренског говора

Научна област УДК(текст): србистика, лексикологија, дијалектологија

Ментор и састав комисије за оцену дисертације:

Ментор:

Др Радивоје Младеновић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: Дијахронија српског језика.

Комисија:

- 1) Др Рајна Драгићевић, редовни професор, Филолошки факултет у Београду, ужа научна област: Савремени српски језик – лексикологија, председник Комисије
- 2) Др Радивоје Младеновић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: Дијахронија српског језика, члан
- 3) Др Никола Рамић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: Савремени српски језик, члан

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи)

Докторска дисертација је значајна најпре због чињенице да је ово у србистици прва монографија која се на овај начин бави питањима дијалекатске лексикологије односно дијалекатском сликом света репрезентованом лексичким системом једног српског говора.

Докторски рад афирмише тезу да је човек најкомплекснији фрагмент језичке слике света, сложене идеографске и лексичко-семантичке структуре, са широком мрежом системских веза међу вербалним конституентима. Истраживањем парадигматских односа међу члановима поља установљено је њихово рангирање и позиција коју заузимају у одређеним ширим или ужим скуповима.

Истраживање лексике српског призренског говора потврдило је принцип хијерахијске структурне организације лексичког система која прати законитости категоризације и класификације који важе у објективној стварности. Концептуална слика света и идентификовање њених национално-културних специфичности најадекватније се могу реконструисати методом семантичког поља.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Тања Милосављевић

Назив завршеног факултета: Филозофски факултет, Ниш
Одсек, група, смер: Студијска група за српски језик и књижевност
Година дипломирања: 2004.

Назив магистарског рада: Говор села Присјана (Горњег и Доњег)

Научно подручје: Филолошке науке

Година одбране: 2009.

Факултет и место: Филозофски факултет, Департман за српски језик, Ниш

Број публикованих радова:

Кандидаткиња је објавила укупно 28 радова. На овом месту наводе се само радови категорија М14, М42, М51 и М52.

1. Тања Милосављевић, *Лична имена са основом мил код Срба и Бугара*, Име у култури Срба и Бугара / Името в културата на Срби и Българи, Филозофски факултет Ниш, 2011, стр. 97–121, ISBN 978-86-7379-242-2, COBISS.SR-ID 191056908, УДК 811.163.41'373.231 811.163.2'373.231 **М14**

2. Тања Милосављевић, *Дијалекатска лексика којом се изражава однос према материјалним добрима*, Структурне карактеристике српског језика, књ. 1 (Српски језик, књижевност, уметност, Зборник радова са VI међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 28-29. X 2011), одговорни уредник Милош Ковачевић, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, Крагујевац, 2012, 299-306. УДК 811.163.41'373.2811.163.41'28; ISBN 978-86-85991-42-4 (FF), COBISS-SR-ID 194254092 **М14**

3. Тања Милосављевић, *Компаративна анализа именичког фонда у приповеци Шала Антона Павловича Чехова*, у коауторству са Аном Савић-Грујић, Наука и свет, Зборник радова са научног скупа *Наука и савремени универзитет 2*, Филозофски факултет Ниш, 2013, 414-430. УДК 821.161.1.08-34; ISBN 978-86-7379-298-9; COBISS.SR-ID 202689292 **М14**

4. Тања Милосављевић, *Метафоричка номинација човека у српском призренском говору*, Вишезначност у језику, књ. 1 (Српски језик, књижевност, уметност, Зборник радова са VIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 25-26. X 2013), одговорни уредник Милош Ковачевић, Крагујевац, 2014, 229-239, УДК 811.163.41'282.3(497.115 Prizren), 811.163.41'373.612.2; ISBN 978-86-85991-64-6; COBISS-SR-ID 21070030 **М14**

5. Тања Милосављевић, *Основна и фигуративна значења лексеме 'ђаво' у говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне*, Стварност и фикција у култури Срба и Бугара, прир. Н. Јовић, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2014, 167–177, (у коауторству са Аном Савић Грујић), УДК 811.163.41'28281'373; ISBN 978-86-7379-329-0; COBISS-SR-ID 207229708 **М14**

6. Тања Милосављевић, *Померања у употреби предлога у вези са опитим надежом призренско-тимочких говора*, Језик, књижевност и култура, Зборник радова са научног скупа *Наука и савремени универзитет 3*, Филозофски факултет Ниш, 2014, 124-135. УДК 811.163.41'282.3'366.544(497.11-13); ISBN 978-86-7379-349-8;

COBISS.SR-ID 211248140 M14

7. Тања Милосављевић, *Називи за одело у контексту контактне лингвистике*, Језик и књижевност у контакту и дисконтакту, Зборник радова са научног скупа *Наука и савремени универзитет 4*, Филозофски факултет Ниш, 2015, 73–85, ISBN, 978-86-7379-390-0, COBIS. SR-ID 219525644, УДК 811.163.41'373.2(497.11-15) 811.163.41'282.3(497.11-15) 81-11:81'28 M14

8. Тања Милосављевић, *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, Српски дијалектолошки зборник LVI, Српска академија наука и Институт за српски језик САНУ, Београд, 2009, стр. 373–559. ISSN 0353-8257; UDK 808.61./62-087 COBISS-SR-ID 18167544 /монографија/ M42

9. Тања Милосављевић, *Говор Горњег и Доњег Присјана у светлу суседних говора*, Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини, Посебно издање посвећено проф. Др Милосаву Вукићевићу, Косовска Митровица, 2010, стр. 295–304, ISBN 978-86-80273-42-6; COBISS-SR-ID 177605132; UDK 811.163.41'282.2 M51

10. Тања Милосављевић, *Међугенерациске разлике у систему источносрбијанских говора*, Октоих – часопис Одељења за српски језик и књижевност Матице српске Друштва чланова у Црној Гори, 1–2, Издавачки центар Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори, Службени гласник, Београд, 2011, стр. 233–238. ISSN 1800–9107, COBIS. CG-ID 18588432; UDK 811.163.41'282.3(497.11) M52

11. Тања Милосављевић, *Ковачка лексика у Заплању*, Годишњак за српски језик и књижевност, Филозофски факултет у Нишу, бр. 11, Ниш, 2011, стр. 165–184. ISSN 1451-5415 УДК811.163.41'373.2:621.73; COBISS 111243788 M52

12. Тања Милосављевић, *Метеоролошка лексика у говору Заплања*, Годишњак за српски језик и књижевност, Година XXVI, бр. 13, Филозофски факултет у Нишу, Ниш, 2013, ISSN 2334-6922, COBISS:SR-ID 195610124; 367–382, УДК 811.163.41'282.2'373.45 (497.11 Ниш) 811.163.41'282.2'373,45 (437.115 Призрен) M52

13. Тања Милосављевић, *Једно поређење фонда турцизама у нишком крају са стањем у српском говору Призрена*, Годишњак за српски језик и књижевност, Година XXVII, бр. 14, Филозофски факултет у Нишу, Ниш, 2014, 175–182. ISSN 2334-6922, УДК 811.163.41'282.2'373.45(497.11 Ниш) 811.163.41'282.2'373.45(497.115 Призрен) M52

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Институт за српски језик САНУ, Београд

Радно место: истраживач сарадник

**ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ
ЧЛ. 30 ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 128 СТАТУТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

- У прилогу вам достављамо:- Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације;
- Одлуку научно-наставног већа факултета о прихватању извештаја комисије о урађеној докторској дисертацији

ДЕКАН:

Крагујевац, 28. април 2016.

М.П.

Радомир Томић, редовни професор

ПРИМЉЕНО: 28.04.2016			
Орг.јед.	Б р о ј	Прилог	Вредности
01	1301		

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Наставно-научно веће Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, на седници Већа Одсека за филологију одржаној 22. фебруара 2016. године, предложило нас је а Стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 13. априла 2016. године именовало Комисију: 1) др Рајна Драгићевић, редовни професор, Филолошки факултет у Београду, ужа научна област: Савремени српски језик – лексикологија, председник Комисије; 2) др Радивоје Младеновић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: Дијакхронија српског језика, члан; 3) др Никола Рамић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: Савремени српски језик, члан – за оцену и одбрану докторске дисертације *Лексика српског призренског говора* кандидата мр Тање Милосављевић. Захваљујући се на указаном поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I Опис докторске дисертације

Текст докторске дисертације *Лексика српског призренског говора* мр Тање Милосављевић има 617 страна нормалног компјутерског прореда (1,5) и структурисан је у три поглавља са бројним потпоглављима, која следе након Наслова, Идентификационе странице дисертације, Садржаја (стр. 1–11) и Резимеа / Summary (12–15): Увод (стр. 16–49), Асоцијативно поље *човек* (стр. 50–563) и Закључак (стр. 564–585). На крају рада је Литература (стр. 586–617).

Увод

У складу са основним циљем рада, а то је реконструкција језичке слике света призренског говорног колектива с краја XIX и у првој половини XX века на основу лексичко-семантичке анализе једног њеног фрагмента – асоцијативног поља *човек*, прво потпоглавље Увода – *Језичка слика света* (стр. 16–24) посвећено је теоријском утемељењу термина *језичка слика света*, која се најопштије одређује као поимање о свету изражено језиком и то специфично за конкретну заједницу. Размотрени су, затим, појмови којима оперише савремена словенска наука о језику – слика света, концептосфера, наивна слика света, национална слика света, дијалекатска слика света. Ареалним сужавањем редукује се и појмовни апарат, тако да се преглед савремене когнитивистичке терминологије зауставља на дефиницији дијалекатске слике света која се реализује у

језичком систему носилаца дијалекта односно дијалекатске личности, и представља модел наивног, традиционалног и уникатног поимања објективне стварности једне друштвене заједнице. Изнету тезу да сваки дијалекатски речник представља аутентичну енциклопедију материјалне и духовне културе народа, с обзиром на то да је у народној речи најдубље и најпотпуније изражена историја народне културе и одражен национални карактер, а тим се језичким фактима веродостојно употпуњује и језичка слика света једне нације, потврђује избор лексичке грађе и извор одакле је она експерпирана – *Збирка речи из Призрена* Димитрија Чемериџића.

У потпоглављу *Дијалекатска језичка слика света призренског говора* (стр. 24–30) дат је осврт на историјске, социјалне, културне и лингвистичке факторе формирања дијалекатске језичке слике света призренског говора – српског периферног урбаног говора, саопштавају се затим подаци о историјату, карактеристикама и значају рукописне *Збирке речи из Призрена* Димитрија Чемериџића. Наведени подаци и поменути историјски и научни извори пружају поуздану слику о скоро миленијумском етнојезичком и цивилизацијском наслојавању у Призрену.

У одељку *Српски призренски говор* (стр. 31–37), који се односи на дијалекатске одлике овога говора, посебно су наглашени моменти где се у транскрипцији грађе из рукописа *Збирке речи из Призрена* одступа од оригинала. Извршене корекције оригиналних записа вршене су према резултатима објављених дијалекатских истраживања српског призренског говора С. Реметића и Р. Младеновића, затим према усменим сугестијама Р. Младеновића. Најизразитија неслагања између рукописне грађе и дијалекатских прилика уочене су на прозодијском плану, затим у домену фонетике, док је на морфолошком нивоу упечатљива реконструкција инфинитива, који је у аутохтоном призренском говору декомпонован конструкцијом да + презент.

У потпоглављу *Лексика српског призренског говора* (стр. 37–42) разматра се речнички потенцијал *Збирке речи из Призрена* Д. Чемериџића, затим валидност корпуса за поуздану лексичко-семантичку анализу. Значења лексема која нису јасно семантички дефинисана, чији је садржај замагљен или није поткрепљен комуникативним контекстом, проверавана су у контролним изворима – дијалекатским речницима ближих и даљих српских области, речницима стандардног језика, некада и речницима страних језика, затим позивањем на информације Р. Младеновића, носиоца изворног призренског говора. Као допуна лексичком фонду, у анализу су укључене и лексичке јединице којих нема у *Збирци речи из Призрена* а налазе се у Регистру речи из Призрена у студији С. Реметића (Реметић 1996). Неке пропуштене језгрене јединице лексичког система унете су према информацијама Р. Младеновића.

Након вишеаспектног представљања лексичког корпуса који чини полазну и основну базу језичког истраживања, у одељку *Методологија* (стр. 42–47) постављени су методолошки оквири рада и детаљно образложени одабрани модели приступа дијалекатском лексичком систему, који подразумевају системско описивање јединица и интерпретирање њихових међусобних односа (теорија семантичког поља, метод компоненцијалне анализе, теорија прототипа, концептуална метода, етнолингвистички и лингвокултуролошки приступ).

Опис лексичког значења у дисертацији заснован је на методологији савремених славистичких језичких истраживања. Примењени плуралистички приступ речничком материјалу који носи обележје историјске епохе и територијалне карактеристике, показао

се као адекватан у проучавању лексике народних говора и подобан модел за реконструкцију дијалекатске слике света.

У последњем одељку Увода (*Структура рада*, стр. 47–49), образлаже се композициони план, који је условљен избором лексичких јединица и њиховим садржинским везама, а сама структура рада обележена је унутрашњом организацијом језичких елемената и њиховим парадигматским везама.

Асоцијативно поље *човек* је на основу диференцијалних сема вишег ранга подељено у три лексичко-семантичка поља. Свако поље представља самосталну структурну целину у раду.

У ово делу рада образлаже се избор структурне организације анализираниог лексичког фонда, засноване на методу семантичког поља, које се у савременим лексичко-семантичким истраживањима користи као методолошко средство продирања у концептуалну слику света и идентификовања њених национално-културних специфичности.

АСОЦИЈАТИВНО ПОЉЕ ЧОВЕК

Лексичко-семантичком опису сегмента српског призренског говора који се односи на човека, а који представља најобимнији и најзначајнији део докторског рада, приступљено је у контексту антропоцентричке парадигме и у оквиру ње оформљених когнитивистичких теорија. План израза и план садржаја асоцијативног поља *човек* условили су избор структуралистичких и когнитивних научноистраживачких поступака изниклих из теоретских поставки руске семантичарске школе. Структурна организација анализираниог лексичког фонда заснована је на методу семантичког поља, које се у савременим лексичко-семантичким истраживањима користи као методолошко средство продирања у концептуалну слику света и идентификовања њених национално-културних специфичности, и представља једну од форми систематизације језичког материјала (лексичког значења) у систему језика. Примена метода семантичког поља у проучавању речничког састава омогућује адекватну процену одраза објективне стварности у језику и даје потврду системске организације лексике. Свака јединица лексикона повезана је са осталим јединицама парадигматским и асоцијативним везама, што обезбеђује могућност истраживања лексике као целовитог система. Модел семантичког поља на тај начин потврђује представу о језику као систему подсистема који се међусобно пресецају, као систему у којем функционишу микросистеми елемената и њихових међусобних односа. У границама поља лексика је организована у уже скупове – тематске групе, лексичко-семантичке групе, лексичко-семантичке подгрупе, лексичко-семантичке микрогрупе и синонимске редове, обједињене заједничким диференцијалним семантичким знаком међу чијим члановима постоји лингвистичка системност и семантичка блискост иако су, углавном, ванјезички засноване. Методолошка и теоријска база семантичког поља учвршћена је у анализи грађе применом метода компонентијалне анализе, помоћу које семантичко поље може бити представљено као скуп речи или њихових појединих значења, повезаних парадигматским односима, које у свом саставу имају општу (интегралну) сему, а разликују се по, најмање, једном диференцијалном обележју. Те семантичке ознаке и лексеме које их садрже образују хијерархијски организовану структуру. Растављање значења на минималне семантичке компоненте (семе) омогућава издвајање инваријантних и варијантних компонената и њихово рангирање у структури

семантичког поља и потврђује парадигматско-системну природу организације језика. Компоненцијална анализа погодан је начин за анализу семантичког садржаја и као поуздан метод применљива је у категоризацији оних лексичких појава које одговарају истом сегменту стварности, а посебно је подесна за анализу именица са конкретним значењем.

Централни део дисертације, означен према називу поља, односи се на лексичко-семантичку анализу асоцијативног поља *човек*. Стожер асоцијативног поља *човек* је архисема 'човек', која се у српском призренском говору вербално реализује контактним синонимима *ч'овек* и *инсан*, ситуираним у самом језгру поља. Елементи асоцијативног поља *човек* интегрисани су доминантом поља – семантичком компонентом 'карактеристике човека'. На основу диференцијалних сема вишег ранга 'тело', 'психа', 'друштво' Асоцијативно поље *човек* подељено је у три лексичко-семантичка поља (ЛСП), која се у спољашњој структури рада понашају као потпоглавља

1. ЛСП *телесне карактеристике човека*,
2. ЛСП *психичке карактеристике човека*,
3. ЛСП *социјалне карактеристике човека*.

Свако поље представља самосталну структурну целину у раду. Интегрално-диференцијалне семантичке компоненте у оквиру поља имају функцију надређеног појма (хиперсема) који обједињује елементе у уже хијерархијски организоване парадигматске скупове (субпоља, лексичко-семантичке групе, лексичко-семантичке подгрупе, лексичко-семантичке микрогрупе и микроредове). За сваки скуп одређена је хиперсема и дата – уколико у говору постоји – њена одговарајућа лексичка варијанта, а затим су на основу заједничког семантичког обележја (диференцијалне семе нижег ранга) лексеме организоване у уже групе, чији чланови међусобно ступају у системске везе, градећи различите парадигматске односе (хипонимске, антонимске, синонимске).

Синонимски ред је најужи микросистем елемената интегрисан у лексичко-семантичку групу. Након издвајања јединица у синонимском односу дати су примери који потврђују њихову функционалну вредност у испитиваном говору. Полази се од доминанте реда, односно лексема са денотативним значењем које су ближе језгру ширег скупа којем припадају, затим се наводе експресивне синонимске варијанте и периферни елементи скупа, који имплицитним и потенцијалним компонентама значења фигурирају у датој групи. Иза илустрација следи анализа садржаја сваког конституента реда, навођење етимолошке семантичке базе словенских речи и турцизама и семантичко удаљавање од ње, испитивање унутрашње и спољашње структуре деривата, асоцијативне мотивисаности метафора, одређивање степена интензитета експресивности и употребне вредности лексема, утврђивање међусобних односа чланова скупа и статуса лексичке јединице у микросистему.

ЛСП телесне карактеристике човека

ЛСП *телесне карактеристике човека* (стр. 54–155) обухвата лексичке јединице којима се означавају делови тела и телесне особине, којима се квалификује и номинује човек као носилац тих особина. Центар ЛСП чине лексеме распоређене у тематској групи (ГГ) *делови тела* и лексичко-семантичким групама (ЛСГ) *придеви којима се означавају телесне особине* и *именице којима се номинује човек по телесним особинама*. Периферне су групе које у свом саставу имају елементе који, поред биолошких, садрже и социјалне,

односно психофизичке компоненте човековог развоја – ЛСГ номинација лица по полу и узрасту и ЛСГ глаголи којима се означава процес говорења.

Тематска група *делови тела* састоји се од пет тематских подгрупа (ТПГ): називи делова тела, називи костију, називи унутрашњих органа, називи појава на кожи, називи телесних течности. Називи делова тела, односно соматизми, представљају архаични слој лексичког система. Словенски анатомски термини добро су очувани у српском призренском говору и саставни су део општесрпске дијалекатске лексике (*глава, л'ице, тило, тил'аник, уо, нос, око, гл'едац, усница, зуб, језик, грло, труп, прсје, сиса, ложич'ица, половина, грбина, леи'а, рбат, пл'еч'о, срце, мешина, гузица, рука, рамо, мишка, лакът, шака, прс, бедрица, бутина, кол'еница, коска, ртеница, ребро, опашч'ица, желудац т'рба, т'рбушин, слезенка, жила, мошнице, јајце, брадавица*, итд.). Други слој чине знатно малобројнији турцизми, који се користе паралелно са домаћим лексемама (*ч'аре, богаз, и'укс, арка, тулум, и'утка, бац'ак, миде, и'игерица, дамар, далак, бубрек, ташаце, бенг*). Чланови тематске групе *делови тела* су у међусобно аутономним односима. За тип хипонимијског односа међу лексичким јединицама које означавају делове тела користи се термин меронимија или мерономија. Холониму *снага* подређени су мероними разврстани у централне лексичке скупове, тј. тематске подгрупе назива делова тела, костију и унутрашњих органа. Ближој периферији припадају чланови подгрупа 'појаве на кожи' и 'телесне течности'. Језгро подгрупа чине лексеме са денотативим значењем, а околијезгреној зони припадају лексеме субјективне оцене (деминутивно-хипокористичке *главица, главич'ица, главушка, глафч'е, обрашч'е, грлице, грцманч'е, ногица, буткич'е, кошч'ица, куре, куренце*, итд.); и аугментативно-пејоративне (*главетина, главина, главурда, вратина, дупина, руч'етина, руч'урина, ножсурда, брадетина*, итд.). Одређени број соматизама настао је метафоричким моделом преношења значења по сличности (*богаз, бенг, тулум*).

Лексичко-семантичка група придева којима се означавају телесне особине обухвата девет подгрупа којима се квалификује човек према следећим физичким својствима: 'изглед', 'раст', 'ухраћеност', 'телесни састав', 'телесни недостатак', 'изглед појединих делова тела', 'особине коже', 'начин говора'. Систем придева којима се карактерише човек на основу физичких својстава хијерархијски је устројен. Степеновани придеви ступају у антонимске парадигматске односе и обједињени су заједничком хиперсемом. Чланови антонимског пара супротстављени су на основу уже семе, која је представљена синтагмом ('пријатан изглед' – 'непријатан изглед', 'високи раст' – 'ниски раст', 'прекомерна ухраћеност' – 'недовољна ухраћеност', 'јак телесни састав' – 'слаб телесни састав'). Човек је позитивно или негативно обележен у вези са неком особином, што подразумева и неутралну, прототипичну међувредност. Осим у случају обележавања човека средње висине (*ортабој*), где је та међувредност лексикализована, у осталим случајевима није, али функционише као имплицитни члан поређења. У оквиру подгрупе лексеме стоје у међусобним односима комплементарности, а у оквиру микрогрупе налазе се у односу детерминације, градећи синонимске редове (*л'еп, гл'едан, л'ичан – ружан, груб, грд, грдан, грдобан; дибеја, дебели'ушас, дебели'ушас, дежмекас, шишко, шишман – су, слаб, тњњк; јак, киветл'ија, бабац'ан – слаб, слабач'к, журав, ч'кул'ав, забун*; итд.).

Подгрупа придева којима се карактерише особа са телесним недостатком садржи нестепеноване придеве, којима се означава апсолутна особина (*сакат, ч'олак; крив, гегав, ч'опав, топал; силав, ч'ор, шашија, глу, глуонем*). Нестепеновани су и придеви који припадају подгрупама придева који приказују човека према изгледу појединих делова

тела, на основу осетљивости коже, телесних течности и начину говора. Њима се описује особа на основу карактеристичне појединости. Особина појединих делова тела или нека телесна особеност постају доминантно обележје које се приписује особи као носиоцу те особине (*глават, клапоуш, крњав, рилав, бузл'ија, грбав, кривоногас, бајмак, црномањас, фржав, ч'ос, кудрав, грдул'ав, мрсол'ив, бргозборл'ив*, итд.). Највећи број лексичких јединица из ове лексичко-семантичке групе изведен је неутралним творбеним формантом *-ав*, затим *-ан* и *-л'ив*. Аугментативно-пејоративног значења су форманти *-ат* и *-л'ав*. Деминутивног карактера је творбени формант *-ас(т)*, којим се ублажава присуство непожељне собине или је таква особина изражена у мањој мери.

ЛСГ именица којима се номинује човек према телесним особинама углавном се састоји од именица које су деривационим процесима настале од придева за означавање физичких својстава човека, те се и њихова подела заснива се подели придева у оквиру ЛСГ придева којима се карактеришу телесне особине. Систематизоване су у десет подгрупа. Лексичко-семантичка анализа именица којима се номинује човек према телесним особинама показује да ова номинациона категорија образује сложен систем, у чију хијерархијску структуру улазе идентификациони називи и експресивни квалификативи. Идентификациона именовања, по правилу, заснована су на особинама онтолошки својствена човеку (висина, тежина, телесни састав, изглед појединих делова тела и сл.). Експресивно-квалификативна именовања садрже аксиолошке црте, одређују естетску вредност именованог лица и имплицитно постављају естетске критеријуме. Експресиви не само да карактеришу особу већ је и оцењују по различитим параметрима с аспекта одређене социјалне норме. Ту норму образују позитивна именовања човека, зато је таквих речи мање. У призренском говору позитивно су оцењени лепа жена (*асланка, аткиња, катана, кокона*) и снажан мушкарац (*бабац'ан*). Речи са негативном оценом су далеко бројније, њихова семантика је сложенија и односи међу њима богатији. Најбројнија су именовања која су мотивисана непријатаним изгледом особе (*грдник, грдоња, грдило, грдоба, ч'ел'еш, укубет, грдница, грдул'а, грдило*, итд.), високим растом (*дугоња, батал бојл'ија, фидан бојл'ија*, итд.), прекомерном или недовољном ухрањеношћу (*дебел'ајка, дебел'ка, дебел'ушка, дунда, дундица, тулум; мрша, мртвац, сарага, акреп*, итд.), високим растом и прекомерном ухрањеношћу (*бивол, биздол, меч'ка, гарипа, бивол'ица, биздол'ица, мазбата, сурепајка*, итд.), slabим телесним саставом (*ч'кул'а, ч'кул'авко, розга*, итд.) и телесним недостацима (*гегавец, гегавко, банга, топал; глуавец, глуан, глуфч'а, шурлан; бил'ибајка, дџтка, немтур*, итд.). Лексичке јединице којима се номинује човек на основу маркантне телесне особине или истакнутог дела тела најчешће су деривати са придевом као мотивном речи. Пејоративност садржана у творбеној основи преноси се на неутрални суфикс и експресивно боји новонасталу именицу којом се квалификује носилац непожељне особине. Најпродуктивнији суфикси у овој категорији именовања су *-ко, -ац, -а, -оња* за мушки род и *-ка, -ица, -ач'а, -ајка* за женски род. Једнокоренске суфиксалне творенице са овим творбеним формантима фигурирају као дублетне форме (*ч'кул'а / ч'кул'авко; гегавко / гегавец; мрсол'ко, мрсол'авко / мрсол'авец; глуавица / глуал'ка / глущ'а; глуфтерка / глуфтерајка*, итд.). Нископродуктивни суфикси *-оња* (*грдоња, дугоња, главоња*), *-ило* (*грдило*), *-ул'а* (*грдул'а*), *-ија* (*грдосија*), *-уша* (*дебел'уша*) уносе у значење виши степен пејоративности. Од готових облика преузетих из турског језика којима се именује мушка особа, продуктивном суфиксалним морфемама *-ка* и *-ица* образују се именице женског рода (*бабац'анка / бабац'анка; топал / топал'ица*), док облици са турским дијалекатским суфиком *-ли* у

призренском говору означавају особе оба пола (*бојл'ија, сиретл'ија, бузл'ија, ил'етл'ија, танур-ч'утл'ија, бајмакл'ија*). Конотативну нијансу значења лексичке јединице у оквиру ове ЛСГ, осим суфиксацијом, постижу и метафоризацијом. Метафоричка номинација један је од начина развијања дијалекатске синонимије. Паралелно са изведеницама у призренском говору функционишу лексичке метафоре, које могу бити домаћег порекла или су у пренесеном значењу преузете из турског језика. На тај начин формирају се синонимски парови и синонимски редови (*здѣпка, токмак, дебѣл'ко, свиња, тулум*, итд.). Метафором се углавном номинује особа на основу фигуре (по висини, тежини, телесном саставу), док овом типу именованја – како је показало истраживање кандидаткиње – не подлежу особе са телесним дефектима.

У семантичкој структури именица ЛСГ којима се номинује човек по полу и узрасту (стр. 129–140) преплићу се биолошки, психолошки и социјални елементи, што ову групу одводи на периферију поља, где се додирује са пољима психичке и социјалне карактеризације човека. Лексичка диференцијација по полу почиње тек у периоду позног детињства, што је у вези са биолошким и психолошким факторима, односно физиолошким развојем и формирањем полног идентитета. Јединице којима се номинује човек по полу и узрасту углавном су неутралног карактера. Конотативност је остварена у категорији именованја мале деце, где је референт (дете) означен метафором (*лудиња, јаврија, бисерко, злато, алтњч'е, бир, бан, баница*). Експресивно су обојене лексичке јединице које припадају подгрупама са хиперсемама 'детињство' и 'младост', што се може оправдати значајем ових етапа у целокупном психо-физичком развоју човека и формирању личности. Именованје деце кроз све четири фазе детињства показује висок степен позитивне оцене (*бебенце, бепч'е, рулч'е, двогоч'е, детенце, деч'ица, мушкарч'е, девојкица, девојч'е, девојч'енце*, итд.). Субјективност се остварује утврђеним творбеним моделима, тј. додавањем деминутивно-хипокористичких продуктивних наставака *-че, -ица* и *-енце* на творбену основу која је носилац узрасне семантике. Номинација на следећем узрасном степену показује веома изражену социјалну компоненту. Схватање младости као комплексног развојног периода и вредносни оријентир говорне заједнице језички су испољени у номинационим јединицама. Патријархална морална начела и став друштва према извесним облицима понашања уочава се у номиновању младића и девојака. Млад, нежењен мушкарац се именује или неутрално или хипокористиком *момч'е*. Однос према младој женској особи која није удата далеко је строжи, од ње се очекује смерно владање, поштовање традиционалних правила, атрибуту који ће је квалификовати као смерну, поштenu, вредну. На тај начин можемо реконструисати пожељни профил младе Призренке у првој половини XX века. Свако нарушавање идеалне слике оцењује се негативно, па отуда бројни пејоративни облици за девојку која се не уклапа у понашајни образац прописан од стране колектива и примерен њеном узрасту (*девојч'етина, девојчина, девојч'иште, девојч'ура, девојч'урина, прескоч'кобила*). Особе у периодима зрелости и старости номиноване су неутралним лексичким јединицама, што је, опет, лингвистички одраз односа друштвене заједнице према озбиљним, породичним људима и старим лицима.

Гранични је лексички скуп између три поља са архисемом 'човек' као кохезионим центром је и ЛСГ глагола којима се означава процес говорења (стр. 140–155), пошто поред физиолошких својстава говорног процеса, учључује и компоненте значења које се односе на психолошки и социјални домен испољавања личности. Лексеме анализирани лексичко-

-семантичке групе организоване су хијерархијски, у подгрупе, микрогрупе и микроредове, унутар којих граде парадигматске лексичке односе. На тај начин се ЛСГ глагола којима се означава процес говорења уклапа у структуру лексичког система српског призренског говора. Њима се употпуњује општа схема наивне слике човека, која поред универзалних когнитивно-прагматичких својстава садржи национално и дијалекатски специфичне елементе. Модел и садржај комуникације детерминишу семантички потенцијал глаголских лексема, који се актуелизује у вербалном контакту или говорној ситуацији. Циљ говорног процеса условљава повезивање семантички блиских глаголских јединица, које могу бити неутралног карактера – јединице којима се означава општи процес говорења и размењивање информација међу саговорницима (*збори, казује, каже, рекне, лакрдише, договара се, здоговори се, кандише*), експресивно маркиране – јединице које поседују стилску вредност, деминутивност (*брбоч'е, позбори, полафи*), емоционално обојене – јединице којима се изражава однос према саговорнику (*вика, развикује се, навика се, грди, сваџ'а се*), негативно конотиране – јединице којима се изражава однос према саговорнику или члану колектива (*опада, ч'пота, потч'патује се*) и метафорички индуковане – јединице које припадају различитим семантичким категоријама говорног процеса (*зугуче, гука, праска, грми, ломоти, тропа, глоџ'е се, џ'мка, заврзује, прчка, наана*).

ЛСП психичке карактеристике човека

Друго велико потпоглавље докторске дисертације посвећено је унутрашњој слици призренског човека, која се на језичком плану манифестује преко ЛСП психичке карактеристике човека (стр. 156–415). Према психолошкој подели црта личности које се групишу у три подструктуре: темперамент, карактер и способности, лексичка грађа је разврстана у три лексичко-семантичка субпоља (ЛССП): *темперамент* (стр. 160–204), *карактер* (стр. 205–271) и *способности* (272–415).

Лексичке јединице мотивисане психичким својствима човека које су уврштене у особине темперамента распоређене су у тринаест лексичко-семантичких група: 'ћудљива особа' (*нарафл'ија, весвесел'ија, далгал'ија*, итд.), 'плаховита особа' (*напéндек, нáл'ет, нал'етник, нурсуз, óгењ, свёр*, итд.), 'несташна, немирна особа' (*атајник, бел'ајник, бел'аџ'ија, палавац, јужник, несвртикуч'а, враг, нестрéч'а; беснул'а, манитул'а, палавица, палаџурка, бел'ајниџа*, итд.), 'враголаста особа' (*обесéник, жел'езник, конóпч'ар, ч'áпкун, шалџ'ија, зéвзек, сојтарџа, џ'умбусч'ија*, итд.), 'брбљива особа' (*зборл'ивац, жугавац, опадник*), 'чудан' (*аџ'аип, ич'мет, туаф*), 'брза, непромишљена особа' (*безглавник, немисл'еник, немисл'енко, крáсник*), 'окретан, сналажљив' (*отресан, лџк, ач'џк, ч'ескин, мисл'ен*), 'окретна, сналажљива особа' (*sunсуфа, јагул'а, пел'иван*), 'трома особа' (*тутуница, влач'а*), 'умиљат' (*мија, мило́стив, благо́стив, кро́так*), 'осећајан (*бри́жан, ајетл'ив, гајл'ел'ија, дертл'ија, жалóстив, срч'обóл'ан*, итд.) / безосећајан' (*безду́шан, инса́фсџ, имáнсџ*), 'осећање' (*к'нач', радос, ч'эф, стрéч'а*, итд.; *л'убав, ми́лос, милува́ње, áтър, мэрак; весвэса, сџкл'ет; бри́га, гајл'е; жáл, жáлба, жáлос, потресни́џа, карасéвда, ја́д, дэрт*, итд.). Лексичко-семантичка системска организација карактеристична је и за овај слој лексичког састава српског призренског говора. У овом делу рада кандидаткиња закључује да се на основу лексичког репертоара стиче утисак о Призренцима као отвореним, непосредним људима немирног духа, окренутим свету и животу, међу којима преовлађује екстровертни тип темперамента, а сећајност, окретност, отвореност,

виспреност и духовитост високо су вредноване унутрашње особине човека. На основу субјективне оцене психичких особина, исказане у конотативној значењској равни лексема, добија се слика прототипичног темпераментног Призренца (окретан, спретан, духовит, враголаст, несташан) и Призренке (умиљата, осећајна, враголаста). Облици понашања који се сматрају примереним мушкарцима (несташлуци, скитање, шеретлук), женским особама не приличе, што је на лексичком плану изражено низом женских номинација пејоративне конотације. Негативно су процењене особе променљивог расположења, плаховите и свадљиве, брбљиве, непромишљене и безосећајне особе. Емотивност као сегмент психолошког устројства личности у великој мери одређује темперамент човека, јер се особине темперамента испољавају у емотивним реакцијама појединца на одређени стимулус, због чега је у сегмент о људским особинама уведена лексичко-семантичка група 'осећање', којом је заокружен концепт темперамента на призренској језичкој слици света.

Једно од основних средстава концептуализације емоција је појмовна метафора, ментални механизам преко којег се може разумети и организовати лексички систем емоција. Тако се, према резултатима истраживања, у испитиваном идиому срећа конципира као судбина; љубав као жеља, миловање и чежња; туга као брига, болест, депресија; страх као физичка сила; мржња као хладноћа. Лексичко-семантичка група са хиперсемом 'осећање' састоји се од лексема које реализују значења позитивних и негативних емоција. На основу критеријума усмерености осећања, лексика која прати емоционална стања човека у призренском говору распоређена је у уже тематске блокове – емоције које се односе на чулно дражење, емоције према себи, емоције према другима.

У корпусу речи из Призрена кандидаткиња издваја јединице које одговарају психолошком концепту појма *карактер*. Општост инваријантних сема условљава организацију лексема у лексичко-семантичке групе: придеви са хиперсемом 'вољне особине', именице са хиперсемом 'вољне особине', придеви са хиперсемом 'моралне особине', именице са хиперсемом 'моралне особине', именице са хиперсемом 'однос према другим људима', именице са хиперсемом 'однос према себи', именице са хиперсемом 'однос према раду', именице са хиперсемом 'однос према новцу', именице са хиперсемом 'однос према храни', именице са хиперсемом 'однос према личној хигијени', именице са хиперсемом 'начин понашања', глаголи са хиперсемом 'осрамоти се'. Прва четири лексичка скупа односе се на опште карактерне црте човека, вољне и моралне. Лексеме сврстане у остале лексичко-семантичке групе су специјализоване, имају уже значење. Без обзира на то да ли се ради о квалификацији или номинацији, језичке јединице лексичко-семантичког субпоља *карактер* показују дуалистичко устројство човека, али и меру опскрбљености особином. Дуалистички опозитни принцип на коме је саздан људски карактер видљиво се одражава на лексикон српског призренског говора и у семантичком и у деривационом смислу. Концептуализација доброг и лошег човека вербализује се лексичким јединицама које имају одговарајућу идеографску вредност и граде психолошки профил идеалног Призренца и идеалне Призренке по моралним стандардима прве половине XX века. Стожер поља је придев *добар*, који у средиште окупља оне придевске и именичке лексеме у чијем се семском комплексу јавља као доминантни елемент (*добар*, *л'уцак*, *милосан*, *вал'атан*, *арњн*, *себапл'ија*, *атњрп'ија*, итд.). Директни опозит придеву *добар* је придевска лексема *лош*, са којом у лексичко-семантичкој парадигми остварује потпуни антонимски однос. Са придевом *лош* најуже кореспондира асоцијативно продуктиван придев *зъл*. Концепт злог човека далеко је разуђенији и семантички диференциранији, што се у језику манифестује неупоредиво

већим бројем јединица за квалификовање и именовање особа са лошим карактерним особинама (*лош, ри'ав, зъл, невал'атан, наопач'ан, ајерсџ, гадник, главоједник, главојешник, намсџ, јарамаз, бозда, прокл'етница, наопџ'ница, главојешница, катил'еша, куч'етина, бесрамник, прокуда, поруганија, копил'андра, едепсџ, резил', куламбара, пезевенк, пач'авра, давач'ка, ороспија, лџл'авица, трчильџа, мешореч'ник, фитмеџ'ија, фал'игуза*, итд.). Поларитет се остварује и у оквиру група сужене перспективизације, тј. у случајевима где се карактерно својство испољава у типичном контексту (у односу према раду, новцу, личној хигијени, према начину понашања). Носиоци прототипичних особина позитивно су конотирани, што их чини неутралним члановима опозиције. На негативној оси смештене су номинације атрибутивног типа које се процењују негативно у односу на прототип (*нерабоштија, мрзеша, дџнгуба, залудник, дембел'ана, бадијавџ'ија, гамсџ, ајл'аз, крл'а, прескоч'кобила, пеџија, сџнса, латтимуа, грозл'аваџ, тербијетсџ, итд.*). Семантичке категорије у којима се испољава бинарни принцип концепта добар / лош, односно пожељна / непожељна особина парадигматски су устројене антонимским релацијама. Репертоар негативне номинације у призренском говору неупоредиво је обимнији у односу на систем јединица позитивне оцене. Призренска лексика носи специфична обележја, која се испољавају у аутентичној употреби експресивних наставака *-ија, -лија, -ка, -еша, -уша, -андра, -ајка, -ач'а, -етина, -ештина*. Семантичко варирање основног значења речи у српском призренском говору веома је заступљен модел стварања експресивне лексике у овом домену карактеризације човека.

Као концепт високог степена апстракције, менталне активности укључују мањи обим семантичких компоненти у односу на остале сфере психичког ангажовања. У оквиру ЛСС *способности* (стр. 272–294) идентификована су два параметра за разврставање лексема, и то у областима интелектуалних и психомоторних способности.

ЛСГ интелектуалне способности има сложену структуру, велики број хетерогених знакова у корелацији са адекватним позицијама на нормативној скали, па су у складу са тим распоређене у три лексичко-семантичке подгрупе 'умно развијен', 'умно ограничен', 'умно поремећен', односно 'паметан', 'глуп' и 'луд'. Интелектуалне способности личности одражене су пре свега у опозицији паметан – глуп. Принцип интелекта има велики значај у поимању човека међу носиоцима призренског градског говора. Сет јединица којима је репрезентована негативна сфера интелектуалних способности човека несразмерно је обимнији у односу на лексичке скупове чији су конституенти позитивно конотирани. Глупост и лудило, иако проузроковани урођеним аномалијама или незрелошћу менталног апарата, у фокусу су људске нетолеранције, због тога социјум екстрахује ове особине и обележава их језичким знацима високог степена експресивности. Доминантан тип семантичке трансформације у овој категорији психичке карактеризације и номинације човека јесте метафоризација, најчешће заснована на потенцијалној компоненти колективне експресије. Менталне карактеристике преносе се асоцијативним путем, у највећем броју случајева, са животиње на човека (*ајван, вол, говедо, магаре, магарица, гуска, ч'уран, мајмун*), у мањем проценту са биљке на човека (*буква, ардџква, краставица*). Експресивност се испољава и кроз семантичко преобликовање партиципа *неслан, недоклепан, недоказан, игубен, иструјен, ч'укнат, ч'ушнат*, који губе везу са полазним значењима глагола чији су морфолошки облици и као семантички деривати улазе у домен карактеризације човека, а квалитативном номиналном вредношћу 'глуп', односно 'луд' понеки од њих циркулишу у централној зони поља, директно маркирајући особу по негативном својству. Значајан лексички слој припада турцизмима, који

необичним гласовним склопом уносе експресивност у српски призренски говор (*пишкин, абдал, шашикън, зунта, амза, марифет, ербап, ч'ескин, туткун*).

ЛСП социјалне карактеристике човека

Трећу целину у оквиру асоцијативног поља *човек*, обимом највећу, представља ЛСП *социјалне карактеристике човека* (стр. 295–563). После извршене анализе материјала закључује се да српски призренски говор располаже широким дијапазоном језичких средстава којима се човек идентификује на основу социјалних обележја, а параметри који се појављују као детерминатори социјалне карактеризације и номинације човека су историјски, традиционално и културно условљени. Социјалне категорије на основу којих се номинује и аксиолошки процењује појединац са социјалног аспекта раслојавају се у пет лексичко-семантичких група: именице са хиперсемом 'национална и верска припадност', именице са хиперсемом 'професија', именице са хиперсемом 'социјални статус', именице са хиперсемом 'социјална улога', именице са хиперсемом 'родбински односи'.

Здруживање концепата етноса и религије у ЛСГ именица са хиперсемом '*национална и верска припадност*' условљено је етничком и верском структуром становништва Призрена. У зависности од доминантног семантичког знака 'народ', односно 'вера' формирају две лексичко-семантичке подгрупе, које су устројене на прототипичној категоријалној опозицији Србин / странац, православац / иноверац: ЛСПГ именица са хиперсемом 'припадник одређеног народа', ЛСПГ именица са хиперсемом 'припадник одређене вере'. Дијалекатски материјал је показао да се у говору призренских Срба лексеме којима се идентификује особа по националном и верском обележју налазе у одређеним системским односима, заснованим на принципима семантичко-деривационих веза, као и на односима припадности и супротности, што утиче на структуру лексичко-семантичке групе. Антоними се у етничкој лексици ретко срећу, они су представљени јединичним антонимима дихотомне поделе појмова 'свој / туђ', који су условљени логичним супротстављањем, које је и у језику испољено опозицијом *Србин / туџин* (*Турчин, Арнауџин, Латинин, Циганин, Гога*). Начело дихотомије спроведено је и у категорији именовања по верској припадности ('православац / иноверац'), где у опозицији према *рисџанин* стоје *катол'ик, латинин, мусл'иман, потур*, градећи антонимску парадигму. Стереотипне представе које призренски Срби имају о народима са којима су у блиском контакту испољавају се експресивним номинационим инвентаром (*Турч'е, Турч'еџија, Белокапац, Габел', Габел'штија, Габел'ч'ина, Габел'ка, Манга, Чифутка, потурко, потурешка*).

У систему именовања по социјалним чиниоцима, номинација по професији заузима једно од централних места. Именовања у семантичкој категорији '*припадник одређене професије*' класификована су на основу диференцијалне компоненте вишег ранга 'сфера делатности'. Према области материјалне или духовне културе у којој човек обавља одређени посао као професију, лексичко-семантичка група са архисемом 'човек' и категоријалним знаком 'професија' грана се на седамнаест лексичко-семантичких подгрупа: 'војска', 'религија', 'финансије', 'право', 'обезбеђење и заштита', 'здравство', 'просвета', 'тумачење језика', 'уметност', 'грађевинарство', 'занатство', 'услугне делатности', 'трговина', 'превоз', 'пољопривреда', 'лов и риболов', 'печалбарство'. Инвентар именовања човека по врсти занимања којом се бави у испитиваном идиому

показује маргинални статус *nomina feminina*, што је условило важну језичку појаву – гендерну асиметричност.

ЛСПГ са хиперсемом 'војска' синтетизује лексичке јединице којима се идентификују субјекти војне службе, односно носиоци војних звања – војници и старешине. Лексеме остварују нетипичне хиперо-хипонимске односе, без вертикалног гранања, формирајући тзв. серије ('војник нижег звања', 'војник вишег звања'), и у оквиру таквих лексичких скупова – рангове, чији су чланови степенасто устројени у хоризонталном низу (*војник / ашч'ер / низам – нефер – онбашија, ч'ауш – башч'ауш – мил'азим евел' – мил'азим сани – бџл'џкбаша / јузбашија – бимбашија – мишир*). Међу члановима рангова могућа је појава синонимије (*којнаник, суарија, атл'ија; бџл'џкбаша, бџл'џкбашија, јузбашија*). Синонимија се заснива на паралелизму српског и турског термина (*војник / ашч'ер, низам*), употреби нетурске и турске речи (*официр, командар, комендант / забит*), творбеној варијантности (*командар / комендант; бџл'џкбаша / бџл'џкбашија*), дублетизму старијег и новијег назива (*командар / комендант, забит / официр, бџл'џкбаша, бџл'џкбашија / јузбашија*). У лексичком корпусу Д. Чемерићића доминира микросистем турских војничких именована.

Слика *конфесионалног устројства у верским институцијама* ондашњег Призрена, којем су биле активне две верске заједнице, хришћанска православна и муслиманска, може се реконструисати на основу ознака за духовна лице и хијерархизације у системима религиозних звања. Специјална лексика за означавање свештених лица у области православља грчког је порекла (*патријарак, митропол'ит, иконом, игуман, калуџ'ер, м'акон, псалт, епитрон, кл'исар*). Црквене грцизме одликује висок степен терминологизације. Уочено је да се напоредо са позајмљеним термином у народни говор уводи реч из општег лексичког слоја (*игуман / домаш'ин; папаз / поп*), или се туђица потпуно истискује (*епископ, јереј*) и њена празнина у микросистему попуњава домаћом лексемом (*владика, домаш'ин, исповедник*).

Номинационе јединице *економско-финансијског терминосистема* представљају базу за историјску реконструкцију функционисања привредног и друштвеног система. Субјекти државне службе у сфери финансија распоређени су у три микрогрупе, према семантичким ознакама које уже спецификују њихово звање или занимање 'шеф финансија', 'благајник', 'порезник'. Чланови микрогрупа су или степенасто ранжирани и међусобно инкомпатибилни, или стоје у релацији релативне синонимије. Призренски правни терминосистем карактерише историјско-територијална семантичка варијантност, тако да дијахронијска језичка слика приказује Призрен као чврсту урбану структуру која се развијала под османском влашћу и под снажним утицајем оријенталне културе. Правосудна организација у Призрену ослања се на отомански правни систем, а лексичко-семантичку подгрупу именица са хиперсемом 'право' у домену социјалне карактеризације човека формирају турски називи за правне субјекте, који се према диференцијалним семантичким ознакама 'председник суда', 'судија' и 'правни заступник' хоризонтално гранају у три микрогрупе. Референти који се саодносе са сфером обезбеђења и заштите у категорији занимања припадају полицији или су ангажовани од стране неке друге институције или приватних лица у својству чувара важних личности, објеката или јавног реда. Интегрална компонента 'полицијски службеник' (*пол'иц, пол'ицар, пол'ицајац*) групише номинације за припаднике органа јавне управе који се

брину око очувања реда, постојећег уређења и поретка у два ранга – виши (*комсер*) и нижи полицијски службеник (*пратилац, чувар, цариник*).

У категорији именовања човека према професионалној делатности, семантичким знаком 'здравствени радник' интегрисани су чланови микрогрупе 'лекар' (*дóктор / дóктур, еч'им*) и 'апотекар' (*еи'заи'ија*). Занимање бабице (*нуна*) није легитимно интегрисано у систем здравствених радника, зато орбитира на периферији ЛСПГ.

Номинати субјеката у сфери просвете остварују конкретну референцију са врстом просветног рада и са одговарајућим звањем, па раслојавање лексичких елемената иде у правцу професионалне разноврсности педагошког дискурса. Основну појмовну вредност образовању семама 'човек', 'радник', 'у просвети' (*уч'ител', уч'ител'ка, уч'ител'ица, господин, госпои'а, даскал, даскал'ица*), допуњују семантичке компоненте 'степен образовања' (*старошколац*), 'врста школске установе' (*професор, мидерис*), 'звање' (*опитинар, ч'орбаи'ија, мифетиш*), 'улога у ширењу образовања' (*митевел'ија*).

Како је показала грђа *Збирке речи из Призрена* професионално бављење неким од уметничких позива било је реткост, али су свакако постојали они који су за живот зарађивали неком врстом уметничке активности и представљали је као своје занимање. Доминантан вид испољавања уметничког дара међу Призренцима је музика, па је 'свирач' кохезиона компонента скупине лексема (*свирач', музикант, ч'алгиц'ија, бандац'ија*) и надређени елемент јединица којима се музичари номинују према врсти инструмента (*ч'еманец'ија, сурлац'ија, грнатац'ија, даирец'ија, гоч'ебија, армоникаш*). Посебна форма уметничког изражавања присутна у културном животу призренске заједнице јесте игра. Национално-културна специфика испољена је у семантичком садржају језичких јединица којима се номинује субјект плесне уметности – *ч'ич'ек* и *ч'енгија*. У категорију именовања са потенцијалним семантичким елементом 'уметник' уочене су лексичке ознаке повезане надређеном семом 'артист, вештак' (*пел'иван, и'узбојац'ија, палаци'а, меч'кар*).

Лексички материјал Д. Чемерикића рефлектује изванјезичку стварност и у области *извођења грађевинских радова* и приказује стање у призренском градитељству у граничном временском пресеку између турског и посторијенталног доба. Лексеме којима се денотира човек који се бави подизањем грађевина налазе се у субординираном положају према хиперсеми 'грађевинар', која у испитиваном идиому нема лексикализовану варијанту. Компоненте нижег ранга 'грађевински радник' (*мајстор, дунци'ер, дунци'ерин*), 'грађевински надзорник' (*протомајстор, првомајстор и бон-мајстор*) и 'грађевински инжењер' (*мэндиз, инжинер*) у функцији су диференцијалног семантичког знака, на основу којег су чланови лексичко-семантичке подгрупе распоређени у одговарајуће микрогрупе, односно микроредове.

Привредни и културни идентитет града Призрена почива на дугој и веома јакој *занатској традицији*. Инвентар термина за именовање особа којима је занатство стално занимање одражава локалну лингвокултурну специфику и пружа поуздане податке о историји, традицији и развоју привредног живота овога града, који могу послужити као база за реконструкцију градског живота у Призрену на прелазу између два века. Занатска терминологија представља окосницу терминолошког система призренског говора, а одликује се једнозначношћу и денотативним карактером. Општу категоријалну вредност остварују лексеме *занатл'ија* и *руфетл'ија*. Степен стручне квалификације одређује позицију радника у занатској организацији – *шегрт, шегрч'е, калфа, мајстор*. Класификација

назива радника занатске струке заснована је на критеријумима који у обзир узимају врсту материјала, процес његове обраде и тип производа и тематски се групишу у једанаест микрогрупа: 'обрађивач / прерађивач метала', 'обрађивач / прерађивач дрвета', 'прерађивач прехрамбених производа', 'обрађивач / прерађивач вуне', 'прерађивач кострети', 'прерађивач коже', 'прерађивач конопље', 'произвођач одеће', 'произвођач обуће', 'уметнички занатлија', 'услужни занатлија'. Номинативне јединице унутар микрогрупа распоређене су у хоризонталној равни према врсти традиционалног заната којом се номинант бави и међусобно су независне. Изузетна занатска активност у Призрену квантитативно је одредила лексичко-семантичку подгрупу са хиперсемом 'занатство' као најбројнију у социјалној категорији 'професија'. Однос међу лексемама регулисан је посебним типом хипонимије, таксонимијом (хипероним: *занатл'ија* – хипероними / котаксоними: *демир'ија, казан'ија, јемен'ија, кујум'ија, абаџ'ија, бојаџ'ија, јорган'ија, калаџ'ија, кондур'ија, ластраџ'ија, мум'ија, мутав'ија, наљн'ија, тенеч'е'ија, фурнаџ'ија, шеч'ер'ија, алваџ'ија*, итд.). У овој поткатегорији именована изузетно високу продуктивност остварује творбени формант *-и'ија*, што је последица снажне језичке интерференције у сфери традиционалних заната и терминолошком систему који је прати. Други модел примењен у творби номинативних јединица у поткатегорији занатлија је домаћа именичка основа + суфикс *-ар* (*вал'авич'ар, јужар, колар, опанчар, цревар, буч'кар, кожуар, гребенар, грнч'ар*). Лексичко-семантичка подгрупа именица са хиперсемом 'услужне делатности' обухвата номинације лица радно ангажованих у некој од непроизводних привредних грана, и према диференцијалним елементима грана се у микрогрупе 'гостионичар' (*анџ'ија, мејанџ'ија, кавеџ'ија, ракиџ'ија, ч'евач'ија*), 'кувар' (*ашч'ија, ашч'ика, кувар, кувар'ица*), 'слуга' (*слуга, слушкиња, измечар, измеч'арка, жéна, момак, роктар, ари'ија*), 'носач' (*амал, амал'ин*), 'чистач обуће' (*лустраџ'ија*), 'делатник у области неге и одржавања тела' (*бербер, берберин, амамџ'ија, тёл'ак*), 'делатник у области снабдевања водом' (*бунарџ'ија, ч'ешмеџ'ија*), 'делатник у области комуникације' (*тел'играфч'ија*), 'јавни објављивач' (*тёл'ал*). Стање у призренској економији на размеђи два века оставило је трага на језичкој слици света носилаца дијалекта кроз регистар купопродајних термина. Лексеме којима се идентификују номинати у области трговине појмовно су категорисане у микрогрупе 'трговац одређеном робом / продавац' (*трговаџ, бакал, бакал'ин, бакалџ'ија, башч'е'ија, башч'еваџ'ија, зарзаватч'ија*), 'препродавац' (*ч'ари'ија, матрапаз*) и 'трговачки посредник' (*сџмсар, комисионар*). Смисаони и садржајни обим лексичко-семантичке подгрупе са хиперсемом 'превоз' базира се на традиционалним облицима транспорта путника и робе у Призрену крајем XIX и почетком XX века, на којим се заснива диференцијација на семантичкој равни 'превозник у друмском саобраћају' (*стремџ'ија, пајтонџ'ија, арабаџ'ија, ч'ираџ'ија*), 'превозник у воденом саобраћају' (*цкел'е'ија, и'емиџ'ија*), 'превозник у железничком саобраћају' (*машиџис*). Лексичко-семантичку подгрупу именица са интегралном семом 'пољопривреда' конституишу микрогрупе са кохезионим елементима 'земљорадник' (*земл'еделач, ч'ифч'ија / чивч'ија, чифл'икар, аргат, аргатин*) и 'сточар' (*говедар, говедарка, говедаруша, волóвар, бивóлар*), које се даље раслојавају на микроредове, пратећи природу појмовне сфере и базичну тематску поделу унутар ње. Номинације са хиперсемом 'професија' које су саставни део микросистема везаног за сферу лова и риболова (*ловџ'ија, пешкаџ'ија, рибар, рибулóваџ*) гравитирају ка периферној зони групе.

Лексичко-семантичка група именица са хиперсемом 'професија' припада самом центру поља *социјалне карактеристике човека*. У границама поља ЛСГ 'професија' се у

неким сферама додирује и пресеца са ЛСГ 'социјални статус', посебно у оним доменима који се тичу државних и политичких функција, које се директно одражавају на друштвени положај службеника.

Друштвене промене у великој мери креирају језичку слику света, а социјално раслојавање у конкретном друштву непосредно конституише лексичко-семантичку групу именица са хиперсемом 'социјални статус'. Номинационе јединице подређене категоријалном појму који у испитиваном говору има адекватну лексикализацију (*рџбе / рџбе*) издиференциране су у седам мањих лексичких целина према идентификационим семантичким ознакама, 'титуле', 'дужности', 'материјални положај', 'образовни статус', 'духовни статус', 'породични статус', 'пребивалиште'. Лексичко-семантичка подгрупа именица за титулисање лица вертикално се грана у три микрогрупе, чији су елементи интегрисани семантичким обележјима: 'владар' (*госпóдар, цар*), 'племић / великопоседник' (*госпóдар, пáша, бéглар, áга, ч'ифлџк сајбџија, спаија, тимáрџи*) и 'припадник грађанске класе' (*госпóдин, ефендија, áга*). Микросистем антропонима са хиперсемом 'дужности' успоставља саоднос са хијерархијом државног уређења из периода турског административног уређења. Изванјезички фактор функционално раслојава лексички микросистем административних управника на турски – архаични и српски – активни вокабулар, чији су елементи распоређени у две микрогрупе 'управник / старшина административне јединице' (*глава вал'ија, војвóда, митесáриф, кајмéкам, мидџир мифтар, коџ'абáша, коџабашџија, кмéт*) и 'високи државни службеник' (*áза, азáја, мидџир коџула, доглавник, ч'áтин, секретáр, ч'тион, тéбдил', афија*). У директној идеографској вези са позицијом коју појединац заузима у друштву јесте његов материјални положај. Два поларна показатеља материјалног положаја човека у српском говору Призрена лексички су изражена јединицама *богáсто, богаштџина – сиромáшлџк, сиротџиња, немаштџина, голотџиња*. Биполарна структура лексичко-семантичке подгрупе лингвистички одражава две универзалне појмовно-вредносне категорије – богат (*бóгат, имáтан; зéнгин, кџветл'ија, ташакл'ија, богаштџина*) и сиромашан (*сирóма, сиромáшко, нево́л'ник, голо́гуз / гóлгуз, гóлкур, гологлавац, беску́тњик, кокозина, копук, мифл'из, фáкир, фука́ра, сиротица, невол'ница, бескутњџица*, итд.).

Типичан балкански патријархални миље нашао је одраза у лексичком систему Срба Призренаца, како у домену номинација по професији, које периферно орбитирају у овој лексичко-семантичкој подгрупи, тако и у самом нуклеусу лексичког скупа са хиперсемом 'степен образовања', где је денотација усмерена искључиво на особе мушког пола, које чине класу 'образована мушка особа' (*мејтепл'ија, сóфи, мула*). Један од видова статусног позиционирања појединца у друштву почива на духовном начелу. Особености поимања посвећеног духовног живота остављају трага на дијалекатској слици света преко номинација особа које су одане принципима вере и које поштовањем верских прописа и обреда задобијају посебан статус у друштву као духовно супериорније у односу на остале чланове колектива, интегрисаних семантичким елементом 'ходочасник' (*аџ'ија, аџ'и, поклóник, бéдел', светогóрац*).

Екстралингвистички моменат има значајног удела у формирању призренског вокабулара у статусној поткатегорији 'брак', где доминирају именована атипичних представника, интегрисаних у четири микрогрупе на основу диференцијалних ознака 'разведена особа' (*отурéник, отуреница, поврату́ша, поврач'еница, бргоповрач'еница*),

'удова особа' (*удóвац, удовица, гологлавка*), 'особа у ванбрачном односу' (*милосница*), 'друга жена' (*намескиња*).

Место рођења, односно сталног пребивалишта једна је од кључних димензија социјалне карактеризације човека. У језичком сазнању носилаца дијалекта важан елемент маркирања је социјална средина из које особа потиче и њен пребивалишни или боравишни статус, стога централну зону попуњавају лексеме окупљене око два опозитна пара са семантичким обележјима 'становник села' (*сел'анин, сел'ак, сел'анка*) – 'становник града' (*грац'анин, варошанин, маалац, грац'анка, варошанка, маалка*) и 'староседелац' (*мемл'еч'етл'ија*) – 'досељник' (*муџ'ер*). Периферији подгрупе гравитирају лексеме са семантичким обележјем 'особа из истог краја' (*емшиерија, вил'ајетл'ија, земл'ак, емшиерика, вил'ајетл'ика, земл'акиња*).

Са социјалним статусом нераскидиво је повезан један од кључних појмова друштвене стратификације – друштвена улога. Свака особа у складу са сопственим карактером и наметнутим обрасцима понашања игра унапред задате улоге у оквиру различитих социјалних група. Наивне представе носилаца дијалекта о човеку као социјалном бићу вербализоване су сетом номинација његових улога у призренском друштву, које осликавају динамику друштвених односа и стабилност друштвене структуре. Традиционална подела улога на језичкој слици света призренских Срба идентификује се вербалним ознакама за носиоце сталних и актуелних улога у мањим или већим, примарним или секундарним, формалним или неформалним групама. Хиперсема 'социјална улога' интегрише лексичке јединице са класификационим обележјима 'улога у примарној групи', 'улога друштвеног агрегата', 'обичајна улога', 'правно прописана улога', 'антисоцијална личност'.

ЛСПГ именица са хиперсемом 'улога у примарној групи' даље се грана на микрогрупе: а) 'улога члана породице' (*муџ, домач'ин; баба, отац, татко, батка; оч'у; дѣда, баба,; дѣте, син, назл'ија, јединица; жѣна, домаш'ица; снаа, невеста, младаневѣста, нуца; маџи, мајка, дада; мајка, мајч'ица, дада, нана; ч'ѣрка, девојка, девојкица, девојч'е, итд.*), б) 'улога ученика' (*и'ак, основац, богословац*), в) 'улога пријатеља' (*другар, пријател', миџ, ортак, другач'ка, другарица*), г) 'улога комшије' (*којишија, којишика*). Језичке јединице у категорији друштвених агрегата распоређене су у три микрогрупе на основу релевантних семантичких ознака: а) 'купац' (*миштерија, купџа, миштерика*), б) 'путник' (*јолц'ија, калауз*), в) 'болесник' (*болник, болница*).

Етнокултуролошку димензију остварују јединице које припадају ЛСПГ именица са хиперсемом 'обичајна / обредна улога', којима се обележава актуелна и привремена друштвена улога духовног карактера: а) 'улога госта' (*гос, мисафир, тангъл-мисафир, гостинка*), б) 'улога домаћина' (*домач'ин, домџињи, домаш'ица*), в) 'улога у свадбеном обреду' (*мисици'ија, абери'ија; пртењи'ија; момак; момковица; сватови; младаневѣста,; младожѣња; свекрва; свѣкар; куџ' дѣвер, наконч'е сандџк'ија, ашч'ика, првиц'ар, итд.*), г) 'улога у славском обреду' (*светогар, настојник*), д) 'улога у паганским ритуалима' (*лазарице; додóла, додол'ица*), љ) 'улога врача' (*амајл'ијаши; маџ'ушиница; кобник, злокобник, главојѣдник, главојѣшник, кобница, злокобница, главојѣдница, главојѣшница*).

Непрофесионално учешће у правном поретку појединац остварује преко улога у парничном поступку као тужилац, тужени и сведок (*дауџ'ија, дауџ'ика, карадауџ'ија; испат, шаит*) и облигационом односу као поверилац, дужник и јемац (*дужник; дорзан, ч'ѣфил*), чије су вербализације интегрисане у подгрупу именица са хиперсемом 'правно прописана улога'.

Кохерентност конзервативних представа о традиционалним улогама разбијена је концептом друштвено неуклопљене личности, који је манифестован лексичко-семантичким елементима: а) 'алкохоличар' (*нијаница, труп, ч'ор ч'утук*), б) 'коцкар' (*комори'ија*), в) 'разбојник' (*ајдук, ајдуч'ина, кач'ак, зликовац*), г) 'убица' (*катиц', главоједник, главојешник*), д) 'затвореник' (*апсаник, апсанци'ија*) / 'затвореница' (*апсанци'ика*).

Посебан сегмент међуљудских односа који употпуњује социјални профил призренског човека и реконструира слику патријархалног призренског друштва јесу *родбински односи*. Природа и структура родбинских односа детерминисала је формирање специфичаног система ознака за сроднике у призренском идиому, где се као једрени експоненти јављају лексеме са општом семантиком "онај / она који / која је с неким у родбинској вези" – *роџ'ак / роџ'ака, свој*. Јединице ове групе прате сложену мрежу интерперсоналних односа заснованих на крвном, афиналном, грађанском и духовном сродству. Подела унутар крвног сродства извршена је према универзалној формули – 'сродник у директној линији' и 'сродник у побочној линији'. Симетричност родбинских односа насталих склапањем брака представљени су преко диференцијалних семантичких компонената које групишу сроднике стечене удајом, женидбом, као и поновном удајом или женидбом. Разликовне релационе црте исказују односе (родитељски, супружнички, родбински, тазбински, пријатељски, кумовски) између појмова означеним лексемама: *мати, мајка – ч'ерка; мати, мајка – син, отац; баба – ч'ерка; отац, баба – син; деда – унук; деда – унука; баба – унук; баба – унука; брат – сестра; аџ'а, стриц – братанац; аџ'а, стриц – братаница; даја, дајка, ујац – сестрич'ич', даја, дајка, ујац – сестрич'ња; тетка – братанац, сестрич'; тетка – братаница, сестрич'ња; алка – братанац; алка – братаница; теза – сестрич'*; итд. Терминологија сродства устројена је на принципу релационе опозиције и обухвата класификационе термине којима су номиновани сродници различитих линија и ступњева сродства. Јединице граде специфичан семантички однос који се заснива на реципроцитету и симетрији ванјезичких релација, при чему класификација прототипичних конверзива задовољава начело парне номинације. Овом групом номинација заокружен је профил призренског човека на дијалекатској језичкој слици света.

ЗАКЉУЧАК

У поглављу *Закључак* кандидаткиња даје синтезу најважнијих резултата истраживања лексичког система српског призренског говора.

У првом делу *Закључка* наводи се да метод реконструкције призренског човека с краја XIX и почетка XX века преко семантичког поља и његових подсистема (тематских група, лексичко-семантичких група, синонимских редова) презентује хијерархијско начело устројства дијалекатског лексичко-семантичког система и уплив екстралингвистичког фактора у класификациони модел лексике са архисемом 'човек'. Семантички садржај обрађеног лексичког материјала акумулира етничко-културне специфичности и историјско искуство призренских Срба, чува и преноси етнокултурну информацију и дешифрује традиционални код српског призренског колектива. Речи које карактеришу човека представљају есенцијалне елементе помоћу којих је могуће реконструисати начин живота и модел поимања света конкретног социјума.

Највећи део *Закључка* представља 21 схема којом је представљена семантичка организација и вербална репрезентација концепта *човек* на призренској језичкој слици. Циљ оваквог представљања је приказивање једног од могућих модела тематско-иде-

ографске класификације и лексичко-семантичке систематизације микросистема 'човек' – најкомплекснијег фрагмента дијалекатске језичке слике света.

ЛИТЕРАТУРА

Последњи део дисертације представља списак литературе цитиране у раду (стр. 511–531). Укупан број цитираних библиографских јединица – 412, али и њихова репрезентативност и разноврсност, сведоче о доброј научној и стручној обавештености кандидата.

II Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација *Лексика српског призренског говора* мр Тање Милосављевић припада двома србистичким научним областима – лексикологији и дијалектологији, тако да у најширем смислу припада дијалекатској лексикологији.

Текст кандидаткиње, не само обимом – 617 страна, у потпуности испуњава пријављеном темом циљеве, предмет и хипотезе. Понуђени текст истовремено потврђује да је пријављена тема била врло подобна и захтевна за израду докторске дисертације, пошто је дијалекатски лексички систем призренског говора, као, уосталом, и других српских народних говора, неистражен или недовољно истражен, а језик у потпуности живи тек у дијалекту.

У односу на предмет докторске дисертације формулисан приликом пријаве теме („Предмет рада јесте обрада и анализа призренске лексике преко лексичких слојева, односно семантичких поља“) кандидат је у потпуности испунио, а у много чему и превазишао почетне хипотезе. Полазном концепцијом био је обухваћен целокупни лексички материјал локалне заједнице, а лингвистичка обрада је подразумевала целовиту структурну организацију. У процесу истраживања кандидаткиња се упознала за бројним новим класификационим моделима и типовима лексичко-семантичког структурисања језика у оквиру теорије семантичких поља, што је утицало на то да се почетна класификација унеколико коригује и да се по највишем степену општости свеукупна лексичка грађа распореди у пет асоцијативних поља: а) *човек*, б) *материјална култура*, в) *духовна култура*, г) *природа*, д) *друштво*. Иако је кандидаткиња већ распоредила лексичке елементе у одговарајуће скупове, у договору са ментором, између површније анализе свих асоцијативних поља и темељне анализе првог асоцијативног поља, које је по лексичком инвентару најобимније, семантички најиздиференцираније и парадигматски најкомплексније, и пошто је слика човека један од основних фрагмената језичке слике света, кандидаткиња се одлучила за темељну анализу најзначајнијег поља. Обрада свих асоцијативних поља на начин примењен у анализи асоцијативног поља *човек* у понуђеном тексту докторске дисертације знатно би превазилазила захтеве израде докторске дисертације.

У односу на првобитну замисао, када је као припремна етапа за лексичку анализу била предвиђена и лексикографска израда речника на основу *Збирке речи из Призрена* Димитрија Чемерикића, одустало се, пошто се ексцерпирање грађе према асоцијативним пољима показало рационалније за опис лексичког система.

III Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области и оцена њене оригиналности

За научне области лексикологија и дијалектологија докторска дисертација је значајна најпре због чињенице да је ово у србистици прва монографија која се на овај начин бави питањима дијалекатске лексикологије односно дијалекатском сликом света репрезентованом лексичким системом једног српског периферног урбаног говора од краја XIX до прве половине XX века. Само истраживање, које почива на изузетно богатој аутентичној дијалекатској грађи од скоро 16 000 јединица у *Збирци речи из Призрена* Димитрија Чемериџића, проведено је модерним методолошким поступком заснованим на резултатима новијих лексиколошких истраживања у оквиру словенске лексикологије. Кроз монографију је спроведено оно што кандидаткиња наводи говорећи о методологији истраживања: „Системно-структурна и антропоцентрична научна парадигма нуде оптималне моделе постављања и решавања лексичко-семантичке дијалекатске проблематике. Комбиновањем традиционалних и модерних метода, разрађених у оквирима наведених праваца, долазимо до комплексног, плуралистичког приступа лексичког значења у српском призренском говору. План израза и план садржаја асоцијативног поља *човек* условили су избор структуралистичких и когнитивних научноистраживачких поступака изниклих из теоретских поставки руске семантичарске школе” (стр. 42).

Резултати лексичко-семантичке анализе дијалекатске лексике призренског говора са антропоцентричког становишта показали су да је *човек* у средишту менталног лексикона и лексичког система једне говорне заједнице и да се понаша и као субјект и као објект језичке слике света. Показано је, такође, да дијалекатски речник представља аутентичну енциклопедију материјалне и духовне културе народа, с обзиром на то да је у народној речи најдубље и најпотпуније изражена историја народне културе и одражен национални карактер, а тим се језичким фактима веродостојно допуњује и употпуњује језичка слика света једне нације. У раду кандидаткиње потврђена је теза да се везе које реално постоје међу појмовима пресликавају на језичком плану у виду сложених корелација међу лексемама, односно да је структурисање лексичког система у лексичко-семантичке групе према општости интегралног семантичког обележја лингвистичка алтернатива устројству менталног лексикона. Наводећи дијалекатски материјал кандидаткиња је показала да је свака јединица лексикона повезана са осталим јединицама парадигматским и асоцијативним везама, што обезбеђује могућност истраживања лексике као целовитог система. Како је показао материјал, лексички елементи у оквирима микросистема ступају међусобно у семантичке односе хипонимије, синонимије, антонимије, конверзивне корелације, таксонимије, меронимије, а карактер тих односа варира у зависности од типа лексике и природе групе која се испитује.

Рад *Лексика српског призренског говора* представља оригиналан научни рад, заснован на ауторовој анализи оригиналне речничке грађе *Збирке речи из Призрена* Д. Чемериџића.

IV Научни резултати докторске дисертације, примењивост и корисност резултата у теорији и пракси и начин презентовања резултата научној јавности

Докторска дисертација мр Тање Милосављевић представља резултат модерног приступа лексичко-семантичкој и творбено-семантичкој анализи дијалекатске лексике. Традиционални начин обраде тематске лексике сегментира семантички и деривациони план и презентује их као два одвојива аспекта лексичког истраживања. Модеран приступ дијалекатској лексичкој захтева интегрално сагледавање појава које доприносе укупној формалној и значењској пуноћи речи, нераскидивости израза и садржаја, у којима је утиснута и језичка креативност дијалекатске личности и њен поглед на свет.

С обзиром на то да сродних истраживања овога типа и овога обима до сада није било у Србистици, ово је била прилика да се успоставе методолошки принципи и поступци у истраживањима дијалекатске лексике, у чему је кандидаткиња у потпуности успела. Ова монографија показала је да је за креативна научна истраживања дијалекатских система веома погодан и лексички, а не само граматички систем. Број покренутих и разрешених питања у многоме је превазишао очекивања приликом пријаве теме.

Овај докторски рад афирмише тезу да је човек најкомплекснији фрагмент језичке слике света, сложене идеографске и лексичко-семантичке структуре, са широком мрежом системских веза међу вербалним конституентима. Истраживањем парадигматских односа међу члановима поља установљено је њихово рангирање и позиција коју заузимају у одређеним ширим или ужим скуповима. На основу конотативних семантичких црта може се реконструисати став говорника према одређеним појавама, према себи и према другима и успоставити стереотип, владајући естетски, морални, религиозни, понашајни норматив конкретне дијалекатске средине. Позитивне особине су прототипичне, очекиване црте (прототип лепе, добре, покорне, тихе, осећајне, умиљате жене, вредне, окретне домаћице и брижне мајке; односно снажног, телесно развијеног мушкарца са изузетним моралним врлинама – частан, поштен, храбар, сналажљив, виспрен, у социјалним интеракцијама одан пријатељ, уздржан у испољавању емоција, ауторитативан у породичном окружењу, који је друштвено ангажован). Уочена је тежња говорника да вербално маркирају оне телесне, психичке и социјалне особине које одступају од стереотипа, а носиоце таквих особина подвргавају подсмеху, прекору, осуди, што је на језичком нивоу испољено значењском компонентом субјективне оцене и високим степеном интензитета експресивности. Анализом је утврђен несразмеран однос експресивне лексике позитивне и негативне конотације у корист негативно конотираних јединица, што се уклапа у општу номинациону слику човека на словенском терену. Експресиви су креирани различитим језичким механизмима, првенствено деривацијом, потом метафоризацијом и позајмљивањем. Овим лингвистичким моделима усложњавају се синонимски редови и богати укупан дијалекатски лексички фонд.

Истраживање лексике српског призренског говора потврдило је принцип хијерахијске структурне организације лексичког система која прати законитости категоризације и класификације који важе у објективној стварности. Концептуална слика света и идентификовање њених национално-културних специфичности најадекватније се могу реконструисати методом семантичког поља. Дијалекатском лексикону иманентни су елементи народне традиције датог социјума, који најсликовитије манифестују лингвистичке, етничке, социјалне, етнопсихолошке и културалне специфичности колектива на основу којих је могуће реконструисати начин живота и мишљења одређеног колектива, односно конкретне језичке личности. Анализа лексике *Збирке речи из Призрена* Д. Чемерицића показала је да је културни идентитет Срба Призренаца формиран на

аутентичном српском духовном наслеђу и под утицајем образаца оријенталне материјалне и духовне културе.

С обзиром на комплексност анализе и нов, модеран приступ дијалекатској лексици *Лексика српског призренског говора* биће од користи будућим истраживачима дијалекатске лексикологије, али и сродних лингвистичких дисциплина.

Резултати лексиколошких истраживања ове дисертације биће од користи у формирању принципа израде будућег Дијалекатског речника српскога језика.

Упркос својој обимности, текст докторске дисертације мр Т. Милосављевић и у целини и у појединачним поглављима и потпоглављима, компонован је логички, а научни резултати представљени су јасно и прегледно. Јасности и прегледности научних резултата доприноси и прегледна пагинација наслова и поднаслова и графичко истицање њихових хијерајхијских односа. Прегледности доприноси и детаљан и графички прегледно уобличен Садржај. Посебно истичемо труд кандидаткиње да *Семантичку организацију и вербалну репрезентацију концепта човек на призренској језичкој слици света (лексичко-семантичка структура асоцијативног поља човек)* успешно представи у 21 прегледној графичкој схеми. Текст је написан добрим научним стилем, јасним, прецизним и објективним. Свеобухватна ексцерпција речничке грађе и обилно уношење примера у текст дисертације доприноси проверљивости изнесених научних резултата.

У Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Библиографија објављених ауторских научних радова кандидата мр Тања Милосављевић према категоризацији за научне пројекте коју је урадио Матични научни одбор за језик и књижевност и прихватило Министарство за науку у технолошки развој Владе Републике Србије.

Мр Т. Милосављевић објавила је 28 радова следећих категорија: М14 = 7, М33 = 2, М34 = 1, М42 = 1, М44 = 7, М45 = 2, М51 = 1, М52 = 4, М53 = 1, М54 = 2.

М14

1. Тања Милосављевић, *Лична имена са основом мил код Срба и Бугара*, Име у култури Срба и Бугара / Името в културата на Сърби и Българи, Филозофски факултет Ниш, 2011, стр. 97–121, ISBN 978-86-7379-242-2, COBISS.SR-ID 191056908, УДК 811.163.41'373.231 811.163.2'373.231

2. Тања Милосављевић, *Дијалекатска лексика којом се изражава однос према материјалним добрима*, Структурне карактеристике српског језика, књ. 1 (Српски језик, књижевност, уметност, Зборник радова са VI међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 28-29. X 2011), одговорни уредник Милош Ковачевић, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, Крагујевац, 2012, 299-306. UDK811.163.41'373.2811.163.41'28; ISBN978-86-85991-42-4 (FF), COBISS-SR-ID 194254092

3. Тања Милосављевић, *Компаративна анализа именичког фонда у приповеци Шала Антона Павловича Чехова*, у коауторству са Аном Савић-Грујић, Наука и свет, Зборник радова са научног скупа *Наука и савремени универзитет 2*, Филозофски факултет Ниш, 2013, 414-430. УДК 821.161.1.08-34; ISBN 978-86-7379-298-9; COBISS.SR-ID 202689292

4. Тања Милосављевић, *Метафоричка номинација човека у српском призренском говору*, Вишезначност у језику, књ. 1 (Српски језик, књижевност, уметност, Зборник радова са VIII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 25-26. X 2013), одговорни уредник Милош Ковачевић, Крагујевац, 2014, 229-239, УДК 811.163.41'282.3(497.115 Prizren), 811.163.41'373.612.2; ISBN 978-86-85991-64-6; COBISS-SR-ID 21070030

5. Тања Милосављевић, *Основна и фигуративна значења лексеме 'ђаво' у говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне*, Стварност и фикција у култури Срба и Бугара, прир. Н. Јовић, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2014, 167-177, (у коауторству са Аном Савић Грујић), UDK811.163.41'28281'373; ISBN978-86-7379-329-0; COBISS-SR-ID 207229708.

6. Тања Милосављевић, *Померања у употреби предлога у вези са општим надежом призренско-тимочких говора*, Језик, књижевност и култура, Зборник радова са научног скупа *Наука и савремени универзитет 3*, Филозофски факултет Ниш, 2014, 124-135. УДК 811.163.41'282.3'366.544(497.11-13); ISBN 978-86-7379-349-8; COBISS.SR-ID 211248140

7. Тања Милосављевић, *Називи за одело у контексту контактне лингвистике*, Језик и књижевност у контакту и дисконтакту, Зборник радова са научног скупа *Наука и савремени универзитет 4*, Филозофски факултет Ниш, 2015, 73-85, ISBN, 978-86-7379-390-0, COBIS. SR-ID 219525644, УДК 811.163.41'373.2(497.11-15) 811.163.41'282.3(497.11-15) 81-11:81'28

M33

1. Тања Милосављевић, *Физичке активности које припадају јунаштву у српским епским песмама*, Антрополошки и теонтрополошки поглед на физичке активности од Константина Великог до данас, Зборник радова са међународне научне конференције одржане 2011. године у Нишу, Ниш, 2012, стр. 219-225. УДК: 796:061.91, ISBN 978-86-87249-43-1, COBISS.SR – ID 190910476

2. Тања Милосављевић, *Називи за сукњу и кецељу у контексту контактне лингвистике*, Contexts, Zbornik radova sa prvog međunarodnog interdisciplinarnog skupa mladih naučnika društvenih i humanističkih nauka *Konteksti* održanog 1. decembra 2012. g. U Novom Sadu, Filozofski fakultet Novi Sad, 2014, 213-225. ISBN 978-86-6065-292-0; COBISS.SR-ID 291579655

M34

1. Тања Милосављевић, *Рад Ане Плотњикове на етнолингвистичкој географији Јужних Словена* (резиме), Књига сажетака са Међународног научног скупа „Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1“ одржаног у Лесковцу 11. и 12. априла 2014. године, Лесковац 2014, 74-75. ISBN 978-86-82031-34-4; COBISS-SR-ID 206474252

M42

1. Тања Милосављевић, *Говор села Присјана (Горњег и Доњег)*, Српски дијалектолошки зборник LVI, Српска академија наука и Институт за српски језик САНУ, Београд, 2009, стр. 373–559. ISSN 0353-8257; UDK 808.61./62-087 COBISS-SR-ID 18167544 /монографија/

M44

1. Тања Милосављевић, *Дивергентне особине у нишком говору српских и турских ликова Јелене Димитријевић*, Зборник реферата са научног скупа Ниш, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 2006, 205–215, ISBN 86-7025-406-9; COBISS.SR-ID 133976332; UDK 811.163.41'342/366:821.163.41-3

2. Тања Милосављевић, *Ставови о језику*, Радови (зборници – мала серија), књ. 1, Универзитет у Нишу, Universitatea de vest din Timișoara, Ниш, 2010, стр. 25 –39. ISBN 978-86-7746-217-8; COBISS.SR-ID 174842380

3. Тања Милосављевић, *Старе игре и нове игрице*, Традиционална естетска култура - Игра, Универзитет у Нишу и Центар за научна истраживања САНУ, Ниш, 2011, стр. 175–180. ISBN 978–86–7025–553–1; COBISS-SR-ID 187738892; UDK 811.162.41'276.3.[796.11 811.163.41'276.3[004:793.7

4. Тања Милосављевић, *Поступци лексикографисања варијетета у новијим дијалекатским речницима*, Путеви и дometri дијалекатске лексикографије, прир. Јордана Марковић, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2013, 209-219, УДК 811.163.41'374; ISBN 978-86-7379-315-3, 203977966

5. Тања Милосављевић, *Естетски моменти у разграничењу лексике са основним значењем врт*, Традиционална естетска култура – Врт, Универзитет у Нишу и Центар за научна истраживања САНУ, Београд - Ниш, 2014, стр. 17–23. УДК 811.163.41'373.22:635, ISBN 978–86–7025–584–5; COBISS-SR-ID 211066380

6. Тања Милосављевић, *Лексика заната у српском говору Призрена*, Традиционална естетска култура VIII: Занат, приредио Д. Жунић, Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Нишу и Факултет уметности Ниш, Београд – Ниш, 2015, 189–205, ISBN 978-86-7025-582-1; COBISS.SR-ID 220628236; UDK 811.163.41'276.6:67/68(497.11 Призрен).

7. Тања Милосављевић, *Лексичко-семантичка група именица са хиперсемом 'осећање' у српском призренском говору*, М. Ковачевић и В. Поломац (ур.), *Путевима српских идиома*, Крагујевац: ФИЛУМ, 2015, стр. 151–170, ISBN 978-86-85991-85-18; UDK 11.163.41'37; 811.163.41'282(497.115 Prizren), COBISS.SR-ID 220288780

M45

1. Тања Милосављевић, *Фреквенцијски речник именица у приповеци Кусидол Слободана Џунића*, Лексички слојеви, Писци и језик 7, Центар за научноистраживачки рад САНУ и Универзитета у Нишу, Ниш, 2012, стр. 67–83, ISBN 978-86-7746-345-8, COBISS.SR-ID 192120332

2. Тања Милосављевић, *Називи за свиралу у светлу језичке интерференције*, Савремена проучавања језика и књижевности, Година IV/ књига 1, Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије одржаног 17. марта 2012. године на Филолошко-

уметничком факултету у Крагујевцу, Крагујевац, 2013, 65-76. UDK 811.163.41'373'282.3; ISBN 978-86-85991-50-9; COBISS.SR-ID 197524748

M51

1. Тања Милосављевић, *Говор Горњег и Доњег Присјана у светлу суседних говора*, Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини, Посебно издање посвећено проф. Др Милосаву Вукићевићу, Косовска Митровица, 2010, стр. 295–304, ISBN 978-86-80273-42-6; COBISS-SR-ID 177605132; UDK 811.163.41'282.2

M52

1. Тања Милосављевић, *Међугенерациске разлике у систему источносрбијанских говора*, Октоих – часопис Одељења за српски језик и књижевност Матице српске Друштва чланова у Црној Гори, 1–2, Издавачки центар Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори, Службени гласник, Београд, 2011, стр. 233–238. ISSN 1800–9107, COBISS-SR-ID 18588432; UDK 811.163.41'282.3(497.11)

2. Тања Милосављевић, *Ковачка лексика у Заплању*, Годишњак за српски језик и књижевност, Филозофски факултет у Нишу, бр. 11, Ниш, 2011, стр. 165–184. ISSN 1451-5415 UDK811.163.41'373.2:621.73; COBISS 111243788

3. Тања Милосављевић, *Метеоролошка лексика у говору Заплања*, Годишњак за српски језик и књижевност, Година XXVI, бр. 13, Филозофски факултет у Нишу, Ниш, 2013, ISSN 2334-6922, COBISS:SR-ID 195610124; 367–382, UDK 811.163.41'282.2'373.45 (497.11 Ниш) 811.163.41'282.2'373,45 (437.115 Призрен)

4. Тања Милосављевић, *Једно поређење фонда турцизама у нишком крају са стањем у српском говору Призрена*, Годишњак за српски језик и књижевност, Година XXVII, бр. 14, Филозофски факултет у Нишу, Ниш, 2014, 175–182. ISSN 2334-6922, UDK 811.163.41'282.2'373.45(497.11 Ниш) 811.163.41'282.2'373.45(497.115 Призрен)

M53

1. Тања Милосављевић, *Локални говор као средство карактеризације и психологизације књижевних ликова*, Градина, 27, Нишки културни центар, Ниш, 2008, 100–104, ISSN 0436-2616; COBISS.SR-ID 4021250

M 54

1. Тања Милосављевић, *Црнотравски речник Радосава Стојановића*, приказ, Методичка пракса – Часопис за наставу и учење, бр. 1, Vol 13, Београд, 2012, 133-136. UDK-37; ISSN 0354/9801; COBISS-SR-ID 62518786

2. Тања Милосављевић, *Речник говора северне Метохије*, приказ, Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини, XLIII(2), 2013, 807-818. ISSN 0354-3293, eISSN 2217-8082; COBISS-SR-ID 203412492

Учешће на научним скуповима

Мр Тања Милосављевић до сада је учествовала на 21 међународном или националном филолошком скупу.

1. *Јелена Димитријевић, живот и дело*, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитет у Нишу, Ниш, 28. и 29. октобар 2004. (реферат: *Дивергентне особине у нишком говору српских и турских ликова* 1. 1. *Јелена Димитријевић, живот и дело*, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитет у Нишу, Ниш, 28. и 29. октобар 2004. (реферат: *Дивергентне особине у нишком говору српских и турских ликова Јелене Димитријевић*).
2. Међународни научни скуп, Српски језик, књижевност, уметност, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 30. и 31. 10. 2009. (реферат: *Међугенерациске разлике у дијалектолошком систему југоисточне Србије*).
3. Традиционална естетска култура V: ИГРА, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Ниш, 12. 2. 2010. (реферат: *Старе игре и нове игрице*).
4. *Дијалекат и дијалекатска књижевност*, Трећи научни скуп, Лесковац, 18. новембра. 2010. (реферат: *Дијалекатски текстови као могућа основа литерарног казивања*).
5. *Име у култури Срба и Бугара*, Филозофски факултет Ниш, 13. мај 2011. (реферат *Лична имена са основом мил у српском и бугарском језику*).
6. *Антрополошки и теoантрополошки поглед на физичке активности од константина великог до данас*, Научна конференција, Универзитет у Нишу, Факултет спорта и физичког васпитања, 31. 8 – 2. 9. 2011. (реферат: *Физичке активности које припадају јунаштву у српским епским песмама*).
7. VI међународни научни скуп *Српски језик, књижевност, уметност*, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, 28–29. 10. 2011. (*Дијалекатска лексика којом се изражава однос према материјалним добрима*).
8. Традиционална естетска култура VII: ВРТ, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Ниш, 25. 11. 2011. (реферат: *Естетски моменти у разграничењу лексике са основним значењем врт*).
9. Промоција Црнотравског речника Радосава Стојановића, Учитељски факултет Врање, 17. 10. 2011. (*Приказ Црнотравског речника Радосава Стојановића*).
10. IV научни скуп младих филолога Србије *Савремена проучавања језика и књижевности*, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, 17. 3. 2012. (реферат: *Називи за свиралу у светлу језичке интерференције*)

11. Научни скуп са међународним учешћем *Наука и савремени универзитет 2*, Филозофски факултет Ниш, 16. и 17. новембар 2012. (реферат: *Компаративна анализа фреквентности именица у приповеци Шала Антона Павловича Чехова*, у коауторству са Аном Савић Грујић).
12. Први међународни интердисциплинарни скуп младих научника друштвених и хуманистичких наука *Контексти*, Нови Сад, 1. децембар 2012. (реферат: *Називи са сукњу и кецељу у контексту контактне лингвистике*).
13. Међународни научни скуп *Путеви и домети дијалекатске лексикографије*, Ниш, 12-13. април 2013. (реферат: *Поступци лексикографисања варијетета у новијим дијалекатским речницима*).
14. Научни скуп *Стварност и фикција у култури Срба и Бугара*, Ниш, 17. мај 2013. (реферат: *Основна и фигуративна значења лексеме ђаво у говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне*, у коауторству са Аном Савић Грујић).
15. VIII међународни научни скуп *Српски језик, књижевност, уметност*, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац, 25-26. октобар 2013. (реферат: *Функција означавања човјека као једно од значења вишезначних речи у говору Призрена*).
16. Научни скуп са међународним учешћем *Наука и савремени универзитет 3*, Филозофски факултет Ниш, 15-16. новембар 2013. (реферат: *Померања у значењу предлога у вези са општим надежом у призренско-тимочким говорима*).
17. Научни симпозијум *Традиционална естетска култура VIII: Занат*, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Ниш, 29. новембар 2013. (реферат: *Лексика заната у српском призренском говору*).
18. Међународни научни скуп *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност*, Филозофски факултет Ниш, Филозофски факултет Косовска Митровица, Лесковачки културни центар, Лесковац, 11. и 12. април 2014. (реферат: *Рад Ане Плотњикове на етнолингвистичкој географији Јужних Словена*).
19. Научни симпозијум *Традиционална естетска култура IX: Простор*, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, Факултет уметности Ниш, Ниш, 7. новембар 2014. (реферат: *Социјално-културна специфика именовања животног простора у српском призренском говору*).
20. Научни скуп са међународним учешћем *Наука и савремени универзитет 4*, Филозофски факултет Ниш, 14-15. новембар 2014. (реферат: *Називи за одело у контексту контактне лингвистике*).
21. Научни скуп *Александар Белић – 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника*, Филозофски факултет Ниш, 17-18. април 2015. (реферат: *Суфикси субјективне оцене у домну номинације човека у призренско-тимочким говорима (дијахронијски и синхронијски аспект)*).

На основу приложене библиографије, на основу тема којима се бавила у објављеним радовима, може се казати да је мр Тања Милосављевић зрео научни радник, са радовима објављеним како у часописима тако и зборницима са научних скупова. Објављени научни радови кандидата мр Т. Милосављевић – и бројношћу и квалитетом – превазилазе захтеве који се очекују од једнога докторанда.

Свих 29 објављених радова кандидаткиње припадају ужим научним областима којима припада и тема урађене докторске дисертације (*Дијалектологија српског језика, Лексикологија српског језика*), што сведочи о њеним научним интересовањима. Учешће са рефератима на међународним научним скуповима и објављени радови са ових скупова, који су прошли рецензирање, на посредан начин потврђују квалитет објављених радова кандидаткиње.

VI Закључак и препорука

Све до сада наведено недвосмислено показује да је мр Тања Милосављевић научно успешно обрадила тему *Лексика српског призренског говора*.

Кандидаткиња је у својој дисертацији показала доброга научника, посебно доброга лексиколога, дијалектолога и лексикографа српског језика – добру научну обавештеност о актуелним теоријским достигнућима науке о језику, посебно лексикологије; смисао за уравнотежен однос емпиријске грађе и теоријских закључака; добро познавање и коришћење литературе; упорност и поузданост у раду на корпусу рукописне *Збирке речи из Призрена*; добро познавање методологије лексиколошких и дијалектолошких истраживања; добру обавештеност из нелингвистичких научних дисциплина које су биле релевантне за формирање лексичког система српског призренског говора – историје, психологије, социологије, етнологије; способност анализе и синтезе, и – с тим у вези – способност извођења јасних и релевантних закључака; способност прегледног структурисања и компоновања обимног научног текста.

Сама тема докторске дисертације, захтевна због интердисциплинарности, али и чињенице да је овом монографијом проведено прво озбиљно лексиколошко истраживање дијалекатске лексике кроз асоцијативно поље, обрађена је на високом научном нивоу, те као таква представља вредан допринос српској дијалекатској лексикологији.

Имајући у виду све наведено у извештају, предлагемо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овде изнесу позитивну оцену о докторској дисертацији мр Тање Милосављевић под насловом *Лексика српског призренског говора*, и да докторанткињи одобри усмену одбрану пред комисијом која потписује овај извештај.

У Крагујевцу, 25. априла 2016.

КОМИСИЈА:

P. Zratić

1. Др Рајна Драгићевић, редовни професор, Филолошки факултет у Београду, ужа научна област: Савремени српски језик – лексикологија, председник Комисије

Radoje Mladenović

2. Др Радивоје Младеновић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: Дијакхронија српског језика, члан

Nikola Ramić

3. Др Никола Рамић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, ужа научна област: Савремени српски језик, члан